

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАПОРІЗЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ¹

*Гура О.І., Меньяло В.І.,
Коваленко Н.М., Воронова Н.В.,
Запорізький національний університет*

У XXI столітті якісно змінюється соціальна роль освіти: вона стає формою людського капіталу, джерелом сталого розвитку країни та задоволення потреб населення. Адже освітні успіхи нації, здатність до швидкого та ефективного реагування на зміни у світі нині визначають її потенціал розвитку. Саме тому важливу роль відіграє орієнтація університетів на запровадження більш ефективної стратегії, спрямованої на ефективну реалізацію результатів інтелектуальної праці наукових, науково-педагогічних працівників та творчої молоді.

Відтак, сучасний рівень підготовки магістрів та докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти вимагає від вищих навчальних закладів освіти пошуку нових інноваційних підходів до організації освітнього процесу та створення умов для розкриття творчого потенціалу молодих науковців.

З метою підвищення якості підготовки фахівців у Запорізькому національному університеті було запроваджено Концепцію проектної діяльності.

Мета Концепції полягає у створенні сучасного динамічного дослідницько-інноваційного середовища задля успішної реалізації інтелектуального потенціалу, практичного впровадження результатів творчих ідей студентів, аспірантів, докторантів, наукових і науково-педагогічних працівників шляхом залучення до проектної діяльності, участі у національних та міжнародних конкурсах, проектах і програмах, а також – забезпечення їх фінансування за рахунок зовнішніх джерел і грантової підтримки.

Ключовим елементом структури проектної діяльності ЗНУ є відділ проектної діяльності. Основними завданнями роботи відділу проектної діяльності у Запорізькому національному університеті є:

– організація проектної діяльності в ЗНУ;

¹ Публікацію підготовлено в рамках реалізації проекту Erasmus+: Jean Monnet actions-587321-EPP-1-2017-1-UA-EPPJMO-MODULE «European Project Culture»

– виявлення творчих ініціатив та надання комплексної допомоги щодо їх просування шляхом розробки і реалізації проектів;

– залучення студентів, аспірантів, докторантів, наукових, педагогічних і науково-педагогічних працівників до участі у міжнародних, всеукраїнських та регіональних конкурсах проектів на отримання стипендій, премій, грантів;

– здійснення адміністративної, організаційно-методичної, інформаційної, консультаційної підтримки у процесі розробки та реалізації освітніх, дослідницьких та інноваційних проектів ЗНУ;

– організація участі ЗНУ у регіональних, загальноукраїнських і міжнародних освітніх, наукових та інноваційних проектах і програмах;

– сприяння практичному застосуванню результатів дослідницької та інноваційної діяльності та їх комерціалізації;

– пошук проектних пропозицій, грантів, фондів з фінансування проектів для наукових, педагогічних, науково-педагогічних працівників і студентів;

– організація інформаційно-комунікаційного середовища на базі ЗНУ щодо проектної діяльності з метою інформування наукових, педагогічних і науково-педагогічних працівників і студентів про проектні пропозиції, гранти, фонди тощо;

– здійснення взаємодії ЗНУ з організаціями, підприємствами, установами, регіональними органами державної влади і місцевого самоврядування; вітчизняними і міжнародними фондами і програмами;

– співпраця з підприємствами у напрямку організації конкурсів проектів серед студентів та залучення студентів, аспірантів, докторантів, наукових і науково-педагогічних працівників до участі у міжнародних, всеукраїнських та регіональних конкурсах проектів і грантів;

– підтримка роботи відкритої регіональної платформи науково-виробничого співробітництва «InCube» (<http://incubeplatform.com.ua/>).

Основною організаційною підструктурою, яка реалізує конкретний проект, є проектна (робоча) група, яка складається із науково-педагогічних працівників кафедр, фахівців структурних підрозділів, студентів, аспірантів і докторантів університету. Діяльність проектних груп на факультеті організовує проектний менеджер, що призначається з числа науково-педагогічних працівників, а на рівні студентства координацію проектної діяльності здійснюють студентські проектні менеджери.

Впродовж першого року реалізації Концепції проектної діяльності у Запорізькому національному університеті науково-педагогічними працівниками, аспірантами, студентами було подано 55 проектів до різних вітчизняних і міжнародних фондів і програм, зокрема: шість проектів –

до Європейської Комісії на програму «Еразмус+»; по чотири проекти – до Посольства США, Національного географічного товариства (National Geographic), Фінського фонду місцевого співробітництва (Local Cooperation Fund, Embassy of Finland); три проекти – до Канадського інституту українських студій Альбертського університету; по два проекти – до Посольства Японії (програма «Кусаноне»), Міжнародного фонду «Відродження», Чорноморського фонду регіонального співробітництва, Британської ради (програма «Активні громадяни»), Асоціації міст України, Фонду Спенсера та ін.

З метою активізації практичного застосування результатів проектної діяльності на місцевому рівні Запорізьким національним університетом було організовано і проведено I Регіональний форум «Наука. Влада. Бізнес», на якому були окреслені практичні шляхи реалізації Концепції проектної діяльності в університеті та проведені відкриті воркшопи для студентів та аспірантів: «Бізнес-освіта-наука: партнерство чи паралельні світи?» та «Виробництво – перспектива успіху» від представників провідних роботодавців та успішних підприємців України.

Під час Форуму також було презентовано Програму розвитку Відкритої регіональної платформи науково-виробничого партнерства «InCube» (Інформація. Інвестиції. Інновації), розроблену Запорізьким національним університетом спільно з регіональними органами державної влади та місцевого самоврядування, яка сприятиме залученню науковців, студентів та аспірантів до успішного вирішення проблем Запорізького регіону. Зокрема, наразі вкрай необхідним є забезпечення умов для сталого співробітництва між розробниками інноваційних технологій і продуктів, виробництвом, бізнесом, регіональними органами державної влади та місцевого самоврядування у напрямку ефективного використання наявного науково-технічного та інноваційно-виробничого потенціалу Запорізької області задля його подальшого соціально-економічного розвитку й активізації інноваційно-інвестиційних процесів у регіоні.

Черговим важливим кроком активного залучення студентів та аспірантів Запорізького національного університету до успішної участі у конкурсах проектів є проведення тренінгів із актуальних питань написання і реалізації проектів: формування проблемної ситуації, визначення ієрархії цілей, формулювання мети та візії, стратегії і тактики на шляху до втілення ідеї у життя, розробки бюджету проекту, фандрайзингу та ін.

В рамках реалізації Концепції проектної діяльності впродовж 2016-2017 навчального року Запорізьким національним університетом за підтримки районної адміністрації Запорізької міської ради по Олександр

дрівському району, депутатів Запорізької міської ради, громадських організацій та благодійних фондів було організовано і проведено конкурси молодіжних проектів: «Дубовка: перезавантаження», «Епіцентр студентських ініціатив», «Запорізький вектор студентських ініціатив», у яких взяли участь близько 200 студентів та аспірантів. Крайні проекти розміщені на електронній Регіональній платформі науково-виробничого співробітництва «InCube», а також відзначені подяками, грамотами та цінними подарунками спонсорів та співorganizatorів. Автори проектів-переможців отримали грошові премії на реалізацію власних проектів.

*Учасники конкурсу молодіжних проектів
«Епіцентр студентських ініціатив»*

Мотивацією для молодих науковців до участі у проектній діяльності є не лише можливість отримання грошової винагороди, але й, насамперед, творча атмосфера, яка панує під час підготовки та презентації проектів. У результаті студенти та аспіранти активізують не лише свої інтелектуальні та професійні здібності, а й розвивають комунікативні якості, креативність, вміння працювати у команді, генерувати ідеї, ставити цілі тощо – тобто ключові навички XXI століття, які цінують роботодавці і які конче необхідні сучасним фахівцям у висококонкурентному професійному середовищі.

Окремим завданням реалізації Концепції є розвиток проектної діяльності як складової освітнього процесу, що передбачає включення модуля з організації проектної діяльності у навчальні плани підготовки магістрів та аспірантів, а також поступовий перехід від захисту дипломних робіт до дипломних проектів.

На досягнення вищезазначених завдань спрямований і проект Erasmus+: JeanMonnetactions – 587321-EPP-1-2017-1-UA-EPPJMO-MODULE «European Project Culture», що виконуватиметься Запорізьким національним університетом впродовж 2017-2020 рр. за рахунок гранту Європейського Союзу, отриманого у серпні 2017 року.

Актуальність проекту обумовлена процесом інтеграції України у європейський освітній і науковий простір, що є стратегічною метою національної реформи у сфері освіти і науки, основними завданнями якої є децентралізація сфери управління освітою і наукою за європейським зразком, диверсифікація джерел фінансування наукової діяльності, запровадження принципів чесної конкуренції і забезпечення прозорості в оцінці ефективності наукової діяльності.

Однією із найважливіших проблем є відсутність у значній кількості наукових кадрів досвіду участі у європейських дослідницьких проектах, а також спеціальних навичок для здійснення проектної діяльності, що істотно знижує ефективність використання наявних можливостей європейського співробітництва.

Міжнародна проектна діяльність ще не отримала належного розвитку в Україні. Серед причин ситуації, що склалася – не лише мовний бар'єр та наслідки радянської і пострадянської наукової ізоляції, але й відсутність систематизованих уявлень про європейський науковий простір, принципи його функціонування, концепцію проектної культури тощо.

Саме на вирішення цих проблем і спрямований наш проект «European Project Culture», який передбачає включення у програми підготовки магістрів та аспірантів ЗНУ курсу «Основи європейської проектної діяльності». Досвід впровадження зазначеної дисципліни буде узагальнено у навчальному посібнику, низці тематичних публікацій, на підсумковій конференції, присвячених не лише висвітленню специфіки функціонування європейського наукового простору, європейських принципів управління науковою діяльністю та механізмів організаційної і фінансової підтримки досліджень, але й вирішенню нагальних завдань реформування системи вищої освіти в Україні та узагальненню досвіду проектної діяльності в академічному середовищі України взагалі й у Запорізькому національному університеті зокрема.

Розрахований переважно на представників природничих, математичних і технічних спеціальностей, традиційно не охоплених програмами з розвитку європейських студій, курс «Основи європейської проектної діяльності» ознайомить їх із концепцією європейського наукового простору, нормативно-правовою базою забезпечення наукової діяльності у ЄС, забезпечить базовими навичками для участі у програмах академічної мобільності, окреслить наявні можливості співробітництва в межах основних рамкових програм ЄС та перспективи подальшого розвитку набутих необхідних навичок і компетенцій з проектної культури у сфері майбутньої професійної діяльності. Набуті знання з оформлення власних ідей відповідно до європейських стандартів проектної культури, управління проектами, захисту інтелектуальної власності, трансферу технологій тощо суттєво підвищать шанси випускників Запорізького національного університету не лише на регіональному чи національному, але й на міжнародному ринку праці.

Наукова молодь – майбутня українська еліта, саме тому її якісна професійна підготовка є вкрай відповідальним завданням для Запорізького національного університету. Опановуючи сучасні професійні компетентності, майбутні доктори філософії зможуть стати тими агентами змін, які необхідні нашій країні, зокрема у науковій та освітній галузях.